Länsstyrelsen
Värmland

Riksintresse för kulturmiljövården: Finnebäck - Tortan – Takene - Svartåna

Områdesnamn: Finnebäck - Tortan - Takene - Svartåna

Områdesnummer: K 3

Kommun: Arvika

Socken: Brunskog

Sammanfattning

Innehåll

Jordbruksbebyggelse och odlingslandskap i skogsbygd med rötter i Värmlands senmedeltida kolonisationsutveckling. Bybildningar och gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-talen.

Urvalsmotiv

Vetenskapligt/pedagogiskt. Ålderdomligt kulturlandskap med sammantaget fyra mycket välbevarade bybildningar och enstaka utskiftade gårdsbruk som belyser odlingslandskap, bebyggelsestruktur och regional byggnadstradition före och efter de stora jordbruksreformerna och omskiftningarna på landsbygden.

Beskrivning

Odlingsstråket Finnebäck-Tortan-Takene-Svartåna, beläget på vattendelaren mellan Värmelns och Frykens sjösystem, bildar ett stycke representativ Värmländsk skogsbygd med insprängda jordbruksområden och bybildningar. Inägomarken är småbruten med odlingsmarken ännu väl i hävd medan ängs- och hagmarken långsamt återerövras av lövskog och planterad barrskog. Bybildningarna och de enskilda gårdsbruken följer odlingsbygdens höjdlägen och uppvisar vid jämförelser med 1890 års ekonomiska kartserie närmast identiska förhållanden med denna vad beträffar byformer, bebyggelsestruktur och fördelningen mellan in- och

utägor samt mellan öppen och sluten bygd. Välbevarade man- och driftsbyggnader förekommer allmänt och visar prov på äldre byggnadstradition och timmerbyggnadskonst. Söder om byarna Svartåna och Takene på Styggeberget finns ett större fångstgropssystem.

Kulturhistoriskt värde

Kulturlandskapet med bybildningarna Finneback, Tortan, Takene och Svartåna illustrerar på ett osedvanligt tydligt sätt den Värmländska skogsbygdens små bygdeenklaver vars uppodling och bebyggelseutveckling kan följas tillbaka till senmedeltiden. Odlingsytorna är på flera ställen väl i hävd och representerar ett i sen tid stycke ålderdomligt agrar- och bylandskap. Bybildningarna och de enstaka utskiftade gårdsbruken ger här, bättre än på andra ställen i länet, en föreställning om det gamla bondesamhällets bebyggelsestruktur och byggnadssätt före de stora omskiftningarna under 1700- och 1800-talen. Jordbruksbyarnas autentiska miljökaraktär understryks av mängden man- och driftsbyggnader i traditionellt utförande med den gamla byvägen, men framför allt med det småbrutna odlingslandskapet, som sammanhållande bakgrund. Fångstgropssystemet på Styggeberget tillhör skogsbygdens karaktärsfornlämningar.

Hot

Ej specificerat.

Skydd

Området omfattas av områdesbestämmelser.

Avsikter och åtgärder

Nybebyggelse och förändringar av befintliga byggnader behandlas restriktivt och underordnas miljökaraktären i området. Kalavverkning eller omföring av åkerytor eller hagmark bör inte ske.

Riksantikvarieämbetets värdetext (1996)

Motivering

Småskaligt odlingslandskap i den värmländska skogsbygden där välbevarade byar med 1700- och 1800-talsbebyggelse ger en föreställning om äldre tiders odlingssystem, bebyggelsestruktur och byggnadssätt.

Uttryck för riksintresset

By- och gårdsbebyggelse från 1700- och 1800-talen. Välhävdad inägomark med bevarade 1800-talsdrag. Relationen mellan inägo- och utägomark.

I området ingår även

Ett fångstgropssystem.

Övrigt

Riksintresset Finnebäck-Tortan-Takene-Svartåna överensstämmer i stort med kulturmiljön Finnebäck-Tortan-Svartåna (267) enligt kulturmiljöprogrammet för Värmlands län.

Referenser

- Kulturhistorisk inventering i Arvika kommun 1972-1976, Värmlands museum 1979.

Ändringsinformation

Datum, kommentar:

- 2007-11-05: Huvuddelen av informationen hämtad från 1988 års beskrivning av riksintressen i Värmlands län.
- 2007-12-10: Beskrivningen av områdets skydd ändrad till aktuella förhållanden och gällande lagstiftning.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan.